

Janko Ramač

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Odsek za rusinistiku
ramacjanko@gmail.com

УДК 371(=162.4)"175/183"
<https://doi.org/10.18485/slavistika.2022.26.2.20>
Оригиналан научни рад
примљен 02.09.2022.
прихваћено за штампу 24.11.2022.

Daniela Marčok

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Odsek za slovakistiku
danielamarcokova@ff.uns.ac.rs

ŠKOLOVANJE SLOVAČKE INTELIGENCIJE SA TERITORIJE JUŽNE UGARSKE (od kraja XVIII veka do 30-ih godina XIX veka)¹

Od sredine XVIII veka počinje masovnije naseljavanje Slovaka evangelika u Južnu Ugarsku („Donju zemlju“), Bačku, Srem i Banat, i traje do početka XIX veka. Evangelička crkva je u ovim krajevima tek proglašenjem Patenta o toleranciji dobila pravo osnivanja crkvenih zajednica i konfesionalnih škola. Tada se pojavila potreba za većim brojem sveštenika i učitelja. Prvi sveštenici i učitelji su u ove slovačke crkvene zajednice dolazili iz Severne Ugarske („Gornje zemlje“). U prvoj polovini XIX veka osnovane su slovačke evangeličke gimnazije u Mezoberenju/Sarvašu i Novom Vrbasu. Neki slovački učenici su upisivali i pravoslavne gimnazije u Novom Sadu i Sremskim Karlovcima, u kojima su predavali i profesori Slovaci. U radu ćemo se fokusirati na istraživanje i sistematizovanje podataka o školovanju slovačke evangeličke inteligencije koja je vodila poreklo iz Južne Ugarske ili je ovde delovala.

Ključne reči: Slovaci, evangelici, Južna Ugarska/„Donja zemlja“, Severna Ugarska/„Gornja zemlja“, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje.

From the mid-18th century, a more massive settlement of Slovak Evangelicals began in Southern Hungary (“Lower Land”), Bačka, Srem and Banat, and lasted until the early 19th century. The Evangelical Church gained the right to establish church communities and confessional schools in these areas only after the proclamation of the Patent on Tolerance. At that time, the demand for a larger number of priests and teachers arose. The first priests and teachers came to the Lower Land church congregations from the Upper Land. In the first half of the 19th century, Slovak Evangelical grammar schools were founded in Mezőberény – Szarvas and in Novi Vrbas. Some Slovak students also attended Orthodox grammar schools, where Slovak professors lectured (in Novi Sad and Sremski Karlovci). In this paper, we will focus on researching and systematizing data on the education of Slovak Evangelical intelligentsia that originated from, or worked in Southern Hungary.

Keywords: Slovaks, Evangelicals, Lower Land, Upper Land, secondary and higher education.

Slovaci su počeli da se doseljavaju u Južnu Ugarsku od 40-ih godina XVIII veka prvo u Petrovac (približno dve hiljade), Kulpin i Bajšu, kasnije u Kisač, Staru Pazovu i druga naselja, a na samom kraju XVIII i na početku XIX veka i u Banat: u Aradac,

¹ Rad je nastao u okviru projekta *Diskursi manjinskih jezika, književnosti i kulture u jugoistočnoj i srednjoj Evropi* (178017), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Kovačicu i Padinu. Slovački kolonisti su bili skoro isključivo zemljoradnici, a naseljavali su se uglavnom na privatne feudalne posede ili u naselja u okviru Vojne granice. Među tim kolonistima bio je mali broj osiromašenih plemića, ali nije bilo inteligencije. U početku su doseljeni evangelići bili pod jurisdikcijom rimokatoličke crkve mada im je, više prećutno, pružana mogućnost da imaju i učitelje vlastite veroispovesti, koji su mogli obavljati neke crkvene obrede (bliže: ZKV 1835 Petrovac, Kisač, Bajša).² Patent o toleranciji 1781. g. omogućio je osnivanje protestantskih crkvenih zajednica i škola, a Ugarski sabor 1791. g. donosi zakon koji nekatoličkom stanovništvu daje potpunu crkvenu slobodu i školsku autonomiju (Sirácky 1980).

Uredbom „Ratio educationis“ 1777. g. propisana je organizacija škola sve do nivoa univerziteta u okviru Ugarske. Škole su bile podeljene na narodne, latinske i univerzitete. Narodne škole su obavezno pohađala deca od 6–12 godina; one su bile prilagođene potrebama stanovništva. U seoskim sredinama delovale su tzv. trivijalne; u gradićima i gradovima prilagođene su potrebama školovanja zanatlija i trgovaca, a u sedištim distrikata delovale su tzv. normalke, koje su pružale osnovu za dalje školovanje. Viši stepen obrazovanja pružale su latinske škole, podeljene na dva stepena: prva dva razreda su gramatička, posle slede dva humanistička razreda. Treći stepen bile su akademije/liceji, na kojima je bio obično dvogodišnji kurs filozofije,³ a posle toga su studenti birali studije prava, medicine, teologije i dr. Univerziteti su pružali najviši nivo obrazovanja.

Krajem XVIII i u prvoj polovini XIX veka evangelići u Ugarskoj su imali svoje srednje škole, gimnazije i liceje u Bratislavi, Banskoj Šćjavnjici, Banskoj Bistrici, Kežmarku, Ljevoči, Prešovu. Do kraja XVIII veka nije postojala nijedna visokoškolska ustanova južnije od linije Balaton – Kečkemet – Veliki Varadin (danas Oradea, Rumunija) pa do granice sa Transilvanijom.

Kod evangelika u Južnoj Ugarskoj već krajem XVIII veka javlja se ideja o osnivanju latinske niže i više gimnazije. Ona se ostvaruje tek 1802. g. kada je u Mezoberenju osnovana senioratska gimnazija, koja je 1834. g. prenetu u Sarvaš. Školu su pohađali pripadnici raznih nacija i religija: Slovaci, Nemci, Mađari i Srbi, evangelići, reformati i pravoslavni. Tridesetih i četrdesetih godina XIX veka duh mađarizacije ulazi i u evangelićke srednje škole i liceje, što je u velikoj meri uticalo na mađarizaciju slovačke inteligencije. Prilikom boravka na konventu Banske superintendanture u Pešti u septembru 1841. g. sveštenik u Petrovcu Jan Stehlo se uverio da su mnogi slovački evangelićki sveštenici promađarski orijentisani i to ga je veoma potreslo (Stehlo 1818: 183).

² ZKV – zapisnik kanonske vizitacije.

Zapisnici slovačkih evangelićkih crkvenih zajednica Bačko-sremskog seniorata iz 1835. g. su dostupni na: https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_04_1835_Bacs_Szerem/?pg=0&layout=s

Zapisnici slovačkih evangelićkih crkvenih zajednica Banatskog seniorata iz 1836. g. su dostupni na: https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_05_1836_Bansag/?pg=0&layout=s

³ Najviše Slovaka evangelika se opredeljivalo za licej u Bratislavi koji je bio osnovan 1606. g. Bratislavski licej je bio “polovična” visoka škola, zato što je student po završetku trogodišnjeg filozofskog kursa (t. j. od 1841. g. nakon završene fizike i dve godine prava) imao mogućnost da završi teološki kurs u trajanju od dve godine. Nakon toga je mogao da vrši svešteničku dužnost na teritoriji cele Ugarske (Francisci 1956: 26). Tamo su se školovali i pravoslavni Srbi, jer im na bratislavskom liceju, kao ni na svim evangelićkim školama u Ugarskoj, nije pretila opasnost navodjenja na drugu veroispovest, kao što je to bio slučaj sa katoličkim školama.

Bačko-sremski seniorat evangeličke crkve 1822. g. osniva nižu gimnaziju u Novom Vrbasu, koju su pored evangelika Slovaka, Nemaca i Mađara pohađali i reformati i pravoslavni Srbi.⁴ U školi je radio jedan profesor, koji je bio i direktor. Od 1822. do 1858. g. ovde su profesori bili Slovaci: Matej Slavkovski (1822–1824), Juraj Jesenski (1824–1826), Karol Abafi (1826–1836) i Mihal Godra (1836–1868). Iako su profesori bili Slovaci, bilo je malo slovačkih učenika, najviše dva-tri u odeljenju.

Cilj našeg istraživanja je bilo utvrđivanje i sistematizovanje podataka o školovanju slovačke inteligencije u Južnoj Ugarskoj na srednjim i visokim školama krajem XVIII i u prvoj polovini XIX veka. Detaljno smo pregledali zapisnike kanonskih vizitacija slovačkih ev. crkvenih zajednica u Bačko-sremskom⁵ i Banatskom senioratu⁶ iz 1835 i 1836. g., a samo za neke crkvene zajednice iz 1798, 1810. i 1818, Nacrt istorije Senioratske gimnazije u Novom Vrbasu iz 1835,⁷ Istoriju/hroniku Petrovca sveštenika Jana Stehla⁸ i Hroniku Kisača sveštenika Franciška Jesenskog.⁹ Radi upoređivanja i kompletiranja biografskih podataka koristili smo i drugu literaturu, najviše monografije Lasla Segija (Сеги 2010; 2020) i Birbrunera (Bierbrunner 1902), kao i *Evangélicus Ordinációk* (knjigu autobiografija sveštenika Banskog distrikta 1801–1885 u koju je svaki sveštenik prilikom posvećenja upisivao svoju biografiju).

U radu učenike/studente navodimo prema abecednom redu, sa osnovnim podacima koje nalazimo u izvorima i literaturi: ime i prezime, godinu rođenja i smrti (u nekim slučajevima ne nalazimo podatak o godini smrti, a do godine rođenja ponekad dolazimo na osnovu naznačenih godina života učenika prilikom upisa u školu), ime i zanimanje oca/staratelja, godine upisa u školu odnosno na studije, tok školovanja, stečeno obrazovanje ili zvanje i na kraju mesta službovanja. Radi ekonomičnijeg raspolaganja prostorom, koristimo skraćenice: ev. – evangelik, evangelički; gimn. – gimnazija; k. – kolegijum; l. – licej; pravosl. – pravoslavni; prof. – profesor; rođ. – rođen; svešt. – sveštenik, sveštenečki; un. – univerzitet; žup. – županija; B. Bistrica – Banska Bistrica; B. Šćjavnjica – Banska Šćjavnjica; N. Sad – Novi Sad; N. Vrbas – Novi Vrbas, Sr. Karlovci – Sremski Karlovci; St. Pazova – Stara Pazova.

U prvoj polovini XIX veka među Slovacima evangelicima postojalo je nekoliko sveštenečkih porodica koje su iznedrile intelektualce u više pokolenja i tako su se formirale male dinastije slovačke inteligencije Stehlo, Jesenski, Rohonj, Borovski,

⁴ U godinama od 1826–1835. bilo je 436 učenika, od toga 136 evangelika, 228 pravoslavnih i ostali (Ramač, Marčok 2021: 182).

⁵ *Protocolla Visitationis Ecclesiarum Eglican A. C. Bacs-Sirmiesnium, institutae anno 1835., mensibus Septembri et Octobri*

⁶ *Protocolla Visitationis Canonica Ecclesiarum Eglican A. C. in Seniorata Banatico, institutae anno 1836., mense Junio*

⁷ Abaffy, C. *Scholae Senioralis Grammaticae Neo-Verbasziensis cuius originis, progressus et status praesentis – Adumbratio synoptica*

⁸ Sztehlo, J. *História Ecclesiae Aug. Conf. Petrovácz brevota expozita per Joannem Stehlo 1818 – 1862*

⁹ Jeszensky, F. *Pamätnica historických zápisov, starších a novších, o povstaní a d'alšom zvel'a-dovaní cirkvi, počnúc od r. 1773*

Abafi i druge. Radi boljeg pregleda, takve uvek navodimo po starosnom principu, počev od oca ka sinovima, odnosno unucima.

Abafi Daniel (1790, Bađan, Slovačka – 1888, Aradac, Srbija), sin svešt. Mateja. Osnovno obrazovanje stekao u Bađanu, a posle u B. Bistrici, Mezoberenju, Debrecinu. U Bratislavi je završio humanioru, filozofiju i teologiju, na Un. u Jeni filozofiju i teologiju 1816. Prof. u Komaromu i u gimn. u Mezoberenju. Posvećen 1818, iste g. svešt. u Padini; 1822. svešt. u Aracu (ZKV Aradac 1836; ZKV Padina 1836; *Evangélicus Ordinációk* s. 79–80). Brat Karla Abafija, sveštenika u Kovačici (Čaplovič, 1928: 124).

Abafi Leopold (1827, Aradac, Srbija – 1883, Aradac, Srbija), sin svešt. Daniela. 1845. upisan na Ev. l. u Ljevoči, 1846. na Ev. l. u Bratislavi, gde je 1847. na IV g. (Серги 2020: 364, 467, 527).

Abafi Karlo (1801, Ljišov, Slovačka – 1837, Kovačica, Srbija). Školovao se u B. Šćjavnjici i Bratislavi, 1824. završio teologiju na Teološkom fakultetu u Beču. Prvo je radio kao senioratski kapelan, a 1826. dolazi na dužnost prof. i direktora u Senioratsku gimn. u N. Vrbas. U leto 1836. posvećen, posle čega preuzima dužnost svešt. u Kovačici (Čaplovič 1928: 123–124).

Abafi Karlo ml. (1829, Vrbas, Srbija – ?), sin prof. Karla. Prvo je bio u gimn. u N. Vrbasu, 1847. (sa 17 g.) upisan na Ev. l. u Bratislavi (Серги 2020: 364).

Abafi Albert, verovatno sin prof. Karla. 1834/35. je u II razredu (donatista) u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu (Ramač, Marčok 2021: 188).

Ambrozi Matej (1797, Sielnica, Slovačka – 1869, Kovačica, Srbija), svešt., pešnik. Osnovnu školu je završio u zavičaju, niže razrede u Ev. gimn. u B. Bistrici, retoriku na Ev. l. u Prešovu. Od 1816–1818. dva razreda teologije na Ev. l. u B. Šćjavnjici, studije teologije i kandidatski ispit¹⁰ u Šopronu. Levita u N. Sadu, posle posvećenja kao svešt. u Bajši (1820–1825), Zrenjaninu (1825–1837) i Kovačici. Prvi senior Banatskog seniorata (Čaplovič 1928: 125–159; Vereš 1930: 132).

Ambrozi Eduard (1823, Bajša, Srbija – 1862, Vukova, Rumunija), sin svešt. Mateja. Od 1834–1835. je u II razredu (donatista) u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu, 1842–1844. na Ev. l. u Bratislavi, imao je stipendiju Johane Rot Teleki.¹¹ 1846. upisan na Un. u Haleu (Серги 2020: 359; Серги 2010: 334; Ramač, Marčok 2021: 189, *Bányai Evangélikus Egyházkerület jegyzőkönyvei 1861–1874*: 32).

Babilon Samuel (1807, Radvanj, Slovačka – 1866, Silbaš, Srbija). Škole završio u B. Šćjavnjici, studije u Bratislavi i Jeni. Prvo uč. u B. Šćjavnjici 1831–1832. g, svešt. u Ljubetovoj (Slovačka) 1832–1838., kada dolazi kao levita i uč. u Silbaš, 1839–1866. svešt. (Bierbrunner 1902: 206, 209).

¹⁰ Kandidatski ispit su polagali studenti koji su se zanimali za stipendije na nemačkim univerzitetima.

¹¹ Takozvano Rot-Telekijanum, nazvano prema Johani Rot Teleki (1741–1813), supruzi grofa Josifa Telekija iz Siraka (Mađarska), koja je nastavila da ispunjava njegov testament. Osnovala je fond za dodelu stipendija studentima evangeličkih gimnazija u Ugarskoj. Najčešće je stipendiju dobilo 60–100 studenata liceja u Prešovu i liceja u Bratislavi i to oni koje su profesori preporučili kao siromašne, vredne i pristojne (Moravcsik 1899: 12 – 22).

Babilon, Ludovik (1820, Radvanj, Slovačka – 1883, Bajša, Srbija) čitanje i pisanje učio kod oca, zatim upisuje gimn. u B. Bistrici, studije filozofije; 4 g. gimn u Šćjavnjici; Ev. l. u Bratislavi, odlazi kada je Lj. Štur¹² bio izbačen sa katedre 1844. g. Završio kandidatski ispit, pozvan za kapelana u Petrovac; posvećen 1847, svešt. u Bajši 1849–1883 (Bierbrunner 1902: 78; Stehlo 1818: 248; *Evangelicus Ordinációk* s. 266).

Bako Aleksander (1792, Kubin, Slovačka – 1859, Aradac, Srbija). U zavičaju je učio gramatiku, u Prešovu humanioru, u Mezoberenju gimn., gde mu je bio uč. Andrej Školka. Završio je primu, ali je došao kao ispomoć starom ocu učitelju u Aradac, gde je od 1814. g. uč. (ZKV Aradac 1836; Hučoková-Klinková 2005: 29).

Bako Daniel (1825, Aradac, Srbija – ?), sin uč. Aleksandra. 1847. (22 g.) upisan na Ev. l. u Kežmarku, 1845. na Ev. l. u Ljevoči (Серги 2020: 455, 528).

Basilides Jan (1806, Kovačica, Srbija – ?), sin svešt. Jana. 1826. (20 g.) upisan na Ev. l. u Bratislavi, gde je i 1827. U Đeru dve g. uči mađarski. Retoriku i filozofiju u B. Šćjavnjici, teologiju završio u Bratislavi (Серги 2020: 351; ZKV Lalić 1835).

Beljička Pavel (1813, Sklabinja, Slovačka – 1884, Padina, Srbija). Filozofiju – humanističke nauke završio na Ev. l. u Kežmarku. 1833. dolazi u Kovačicu za pomoćnog uč. Od 1838–1884. uč. u Padini (ZKV Kovačica 1836).

Benjicki Karlo (1795, Sr. Karlovci, Srbija – ?), plemić, otac Pavle, sekretar. 1812–1813. na Ev. l. u Bratislavi, 1815. upisan na „Georgikon“ u Kesthelju (Серги 2020: 346, 518).

Blazi Jan (1783/86, St. Pazova, Srbija – 1836, Kulpin, Srbija), otac ekonom na vlastelinstvu. Školovao se na Ev. l. u B. Šćjavnjici, 1807. (21 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju. Od 1808. kućni uč. sinova inspektora ev. crkve Andreja Mokrog u N. Vrbasu. 1809. je imao 15 učenika i tako nastaje privatna škola. Od 1812–1818. uč. u Kulpinu (Серги 2020: 431; Bierbrunner 1902: 108; Čelovský 1996: 72–74).

Blazi Jan ml. (1815, Kulpin, Srbija – ?), sin uč. u penziji. 1833. (18 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju (Серги 2020: 440).

Bohunji Karlo (1810, Cerovo, Slovačka – 1847, Kulpin, Srbija). Škole učio u Mezoberenju. Uč. u Silbašu 1832–1836, u Kulpinu 1836–1847. (ZKV Silbaš 1835; Čelovský 1996: 83–84; Bierbrunner 1902: 113, 209).

Bon Jan (žup. Turoc, 1749 – ?), plemić. Radio u pravosl. školi u N. Sadu, prelazi u St. Pazovu (ZKV Pazova, 1835; Jesenský 2006: 11; Miklović 2002: 29).

Bon Andrej (1791, St. Pazova, Srbija – ?), plemić. Otac Jan iz žup. Turoc. 1806. (15 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju (Серги 2020: 430).

Borovski Samuel (1783, Trenčín, Slovačka – 1860, Pivnice, Srbija). Osnovnu školu pohađao u Trenčínu, gramatičku u Modri, kurs filozofije i teologije u Bratislavi. Od 1802. radi kao uč., posvećen 1815, od 1821. svešt. u Kucuri, od 1823. u Novoj Šovi, od 1826–1860. u Pivnicama (ZKV Pivnice 1835).

Borovski Mihal (1806, Krajna, Slovačka – 1836, Lalić, Srbija), sin svešt. Samuela. Do 12. g. ga uči otac, zatim odlazi u Đer. Studije retorike i filozofije u B.

¹² Ljudovít Štur (1815–1856), vodeći predstavnik i jedna od najvažnijih ličnosti narodnog preporoda Slovačka, političar i ideolog, organizator nacionalno-oslobodilačkog pokreta, kodifikator slovačkog književnog jezika, pesnik i publicista.

Šćjavnjici, teologiju u Bratislavi. Od 1827. kapelan kod bolesnog oca u Pivnicama. Posvećen u Modri. Od 1830–1836. svešt. u Laliću (ZKV Lalić 1835; Bierbrunner 1902: 115).

Borovski Daniel (1824, Pivnice, Srbija – ?), sin svešt. Samuela. Od 1840–1841. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 357).

Borovski Karlo (1820, Pivnice, Srbija – 1906, Pivnice, Srbija) sin svešt. Samuela. Kod oca je učio osnovnu školu i dva razreda gimn. Školovao se u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu, Kečkemetu i Sarvašu; od 1836–1840. na Ev. l. u Bratislavi. Radio je kao uč., a 1846. upisan na teologiju na Un. u Jeni. Posle posvećenja kapelan kod oca, nakon očeve smrti 1860. postao paroh (Сегн 2020: 353; Сегн 2010: 341; Bierbrunner 1902: 126–127).

Borovski Pavel (1825, Pivnice, Srbija – ?), sin svešt. Samuela. Od 1841–1843. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 357).

Borovski Vilhelm (1819, Pivnice, Srbija – ?), sin svešt. Samuela. Od 1835–1837. na Ev. l. u Bratislavi, napustio školu pre polaganja ispita (Сегн 2020: 353).

Čaplovič Samuel (1787, N. Sad, Srbija – ?), plemić. 1802. (15 g.) upisan na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 345).

Čmeljik Adam (1778, St. Pazova, Srbija – ?), 1797. (19 g.) upisan na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020, 344).

Godra Jozef (1809, Bohunjice, Slovačka – 1873, Lalić, Srbija), sin svešt. Mihala. Školu je pohađao u B. Šćjavnjici, uč. u Laliću 1830–1873. (ZKV Lalić 1835).

Godra Bartolomej (1832, Lalić, Srbija – 1874, Ruma), verovatno sin uč. Jozefa. 1856. upisan na Jozefinum, Vojno-medicinsku akademiju u Beču; promovisan 1867, u vojnoj službi kao lekar u Franz Luft Regimenti (Сегн 2010: 258).

Godra Mihal (1801, Bohunjice, Slovačka – 1874, Petrovac, Srbija). Kao kandidat teologije 1836. izabran na mesto prof. i direktora Senioratske gimn. u N. Vrbasu, smenjen 1868. (Hamm 1960: 34; Bierbrunner 1902: 65).

Hamaljiar Martin ml. (1783, Veljki Krčiš, Slovačka – 1835, Kovačica, Srbija), sin svešt. Martina, superintendant Banskog distrikta. Školu učio kod oca, kasnije na Ev. l. u B. Šćjavnjici i reformatskoj akademiji u Lučencu. Teologiju studirao u Bratislavi 1805. Dve g. na Un. u Jeni. Kratko kapelan kod oca, posle posvećenja 1807. svešt. u Padini, od 1814–1835. u Kovačici (Čaplovič 1828: 94).

Hamaljiar Karlo (1820, Kovačica, Srbija – ?), sin svešt. Martina ml. Od 1844–1845. na farmaciji na Un. u Budimu/Pešti (Сегн 2020: 285).

Jaroši Karlo (1797, Aradac, Srbija – ?). Otac Pavel, notar. Nižu gimn. je pohađao u Aradu, 1809. (12 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju, od 1813–1814. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 347, 431).

Jesenski Franciskus (1765, Turčjanske Jaseno, Slovačka – 1805, Kisač, Srbija). Školovao se u rodnom mestu, 5 g. u Necpalu, 4 g. sintaksu i retoriku u Ivančinoj, zatim u Prijetrži u žup. Njitra, 3 g. u Šajo-Gemeru. Radio kao kućni uč. Teološke studije završio u Bratislavi. Od 1786. kapelan u Pardanju, svešt. u Ečkoj, od 1792. u Slovačkoj Stamori, od 1794–1805. u Kisaču (Jesenský 1773: 171; Bierbrunner 1902: 105–106; Čaplovič 1928: 31–54).

Jesenski Juraj (1799, Kisač, Srbija – 1864, Kisač, Srbija), sin svešt. Franciskusa. Humanioru na Ev. I. u Mezoberenju; od 1819–1823. na Ev. I. u Bratislavi. Od 1824–1826. prof. u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu. Od 1826. svešt. u Kucuri, od 1827–1864. u Kisaču (Сегн 2020: 348; ZKV Kisač 1835; Ramač, Marčok 2021: 177).

Jesenski Emerik (1828, Kisač, Srbija – ?), sin svešt. Juraja. Završio pravosl. gimn. u N. Sadu, gimn. u Sarvašu. Od 1846–1850. na Ev. I. u Bratislavi. Imao je stipendiju Johane Rot Teleki. Od 1851. na teologiji na Augustineumu u Beču; kapelan u Kisaču; nakon posvećenja svešt. u N. Sadu od 1852–1860. (Сегн 2020: 363; 2010: 231; Bierbrunner 1902: 223; *Evangélicus Ordinációk* s. 308).

Jesenski Andrej (1829, Kisač, Srbija – ?), sin svešt. Juraja. Od 1846–1849. na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 363).

Jesenski Juraj ml. (1835, Kisač, Srbija – Osijek, Hrvatska), sin svešt. Juraja. Školovao se u gimn. u N. Vrbasu, Sarvašu, Karlovcima i Modri, na Ev. I. u Bratislavi. 1858. (23 g.) upisan na teologiju na Un. u Haleu, zatim u Jeni i Lajpcigu (Сегн 2010: 334).

Jesenski Adam de Kiš Jesen, (žup. Šariš – 1808, St. Pazova, Srbija), plemić, ev. svešt. u St. Pazovi 1788–1808. (Jesenský 2006).

Jesenski Jan (1792, St. Pazova, Srbija – ?), plemić, sin svešt. Adama. 1809. (17 g.) upisan na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 346).

Jesenski Adam (1791, St. Pazova, Srbija – ?), plemić, sin svešt. Adama. Narodnu školu u St. Pazovi, 1807. na Ev. I. u Mezoberenju; od 1808–1812. na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 346, 430).

Jesenski Samuel (1781, Sabinov, Slovačka – 1825, St. Pazova, Srbija), plemić, sin svešt. Adama. Od 1796. u školi u Prešovu, od 1799–1803. na Ev. I. u Bratislavi, 1804. na Un. u Jeni. Od 1806. kapelan kod svog oca, posle njegove smrti 1808. svešt. (Сегн 2020: 344; ZKV St. Pazova 1835; Jesenský 2006: 102).

Jesenski Ludovik (1823, St. Pazova, Srbija – ?), plemić, sin svešt. Samuela. Posle smrti oca tutor mu je bio svešt. Stefan Leška. Od 1842–1844. na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 359).

Jesenski Jozef (1816, St. Pazova, Srbija – ?), sin svešt. Samuela. Od 1834–1836. na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 353).

Jesenski Karlo Aleksander (1814, St. Pazova, Srbija – 1863, St. Pazova, Srbija), sin svešt. Samuela. 1825. u školi u Sent-Lorincu, od 1829–1837. na Ev. I. u Bratislavi, gde je položio kandidatski ispit. Imao je stipendiju Johane Rot Teleki 5 g.; studira teologiju u Jeni od 1839–1841. U St. Pazovi kapelan dve g., posle u Petrovcu, od 1845. svešt. u N. Sadu, od 1849–1863. u St. Pazovi (Сегн 2020: 352; Bierbrunner 1902: 135; *Evangélicus Ordinációk* s. 243).

Jesenski Samuel (1774, Doline, Slovačka – 1830, Lalić, Srbija). Škole učio u B. Šćjavnjici i Bratislavi. Dve g. vaspitač/učitelj dece svešt. Jana Stehla u Petrovcu. Uč. u Laliću od 1800, posle posvećenja svešt. u Laliću od 1817–1830. (ZKV Lalić 1835; Bierbrunner 1902: 114–115, *Evangélicus Ordinációk* s. 81).

Jesenski Ludovik (Lalić, Srbija – ?), plemić, sin svešt. Samuela, mati udovica Katarina, 1831. na Ev. I. u B. Šćjavnjici, pre toga bio na Ev. I. u Mezoberenju (Сегн 2020: 524).

Jesenski Antonije (1808, Lalić, Srbija – ?), sin svešt. Samuela. Od 1829–1831. na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020, 351).

Jesenski Karlo (1815, Lalić, Srbija – 1898, Mezoberenj, Mađarska), plemić, sin svešt. Samuela, mati udovica Katarina. Osnovnu školu je završio kod oca, nastavio u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu i 3 g. na Ev. I. u Mezoberenju. Od 1832. na Ev. I. u B. Šćavnjici, od 1834–1836. na Ev. I. u Bratislavi, gde je položio kandidatski ispit. 1838. upisan na teologiju na Un. u Jeni. Nakon posvećenja 1839. kao svešt. službovao u Gornjoj zemlji (Сегн 2020: 352, 524; Сегн 2010: 341; *Evangélicus Ordinációk* s. 214).

Jesenski Petar (1764, Veliko Jaseno, Slovačka – 1801, Gložan, Srbija). Niže škole u Nécpalu, B. Šćavnjici, više škole u Prešovu i Bratislavi. Posle posvećenja svešt. u Gložanu od 1785–1801. (Bierbrunner 1902: 92).

Jesenski Ludovik (1794, Gložan, Srbija – ?), sin. svešt. Petra. Staratelj Aleksandar Benjicki, prisežnik. Od 1814–1817. na Ev. I. u Bratislavi. Imao je stipendiju Johane Rot Teleki (Сегн 2020: 347).

Kolenji Daniel (1800, Mijava, Slovačka – 1875, Kulpin, Srbija), sin uč. u Mijavi. Gramatičku školu uči od brata kod kuće, humanioru u Modri. Filozofsko-teološke studije od 1818–1822. u Bratislavi. 1823. primio posvećenje. Od 1826. svešt. u Šovama, od 1830. u Kulpinu (ZKV Kulpin 1835; Bierbrunner 1902: 111).

Kovač Pavel (1749, Apoštag, Mađarska – 1798, Aradac, Srbija), svešt. u Aracu od 1786–1798.

Kovač Teofil (1794, Aradac, Srbija – ?), sin svešt. Pavela. Gimn. u Aradu, 1809. (15 g.) upisan na Ev. I. u Mezoberenju, 1814. (19 g.) na Ev. I. u Bratislavi. Od 1815. radi kao uč., a 1819. upisuje Pravnu akademiju u Bratislavi (Сегн 2020: 347, 388, 431).

Kovač Timotej (1789, Aradac, Srbija – ?) sin svešt. Pavela. 1805. (16 g.) upisan na Ev. I. u Bratislavi (Сегн 2020: 346).

Kramar Peter (1804, Čabradski Vrbovok, Slovačka – 1871). Osnove obrazovanja stekao od oca učitelja, posle uči mađarski jezik u Perečenju, u gimn. u B. Šćavnjici gramatiku, humanioru i filozofske nauke. Teologiju studira u Šopronu i Bratislavi. Prvo radi kao privatni uč., posle kao uč. u Mramorku; posle posvećenja 1831. dve g. svešt. u Tisovcu, a 1833. dolazi za svešt. u Padinu. Bio je dekan i konsenior (ZKV Padina 1836).

Križan Pavel (1761, Tomčin, Slovačka – 1825, Pivnice, Srbija). Škole pohađao u Galovanima, Uhrovcu i Šopronu. Od 1781. radi kao uč., posle posvećenja 1785. kao svešt. u Gornjoj zemlji. 1807. dolazi za svešt. u Pivnice (ZKV Pivnice 1835; Bierbrunner 1902: 126).

Križan Jozef (1810, Pivnice, Srbija – ?), sin svešt. Pavela. 1827. (17 g.) upisan na Ev. I. u Šopronu (Сегн 2020: 512).

Kutljik Jan (1806, Gornji Kubin, Slovačka – 1890, Slovački Banhedeš, Mađarska). Školu učio u Jasenovu i u G. Kubinu, 1815–1820. Gram. školu u Gemeru, u Kežmarku nemački jezik. U B. Šćavnjici dve g. učio filozofiju, homiletiku i katehetiku, od 1826. studira teologiju i pravo u Prešovu. Kandidatski ispit polaže u B. Bistrici. 1828. dolazi u St. Pazovu, gde je radio kao uč. do 1841. Posle posvećenja bio

je pozvan za svešt. u Banatski Veliki sv. Mikulaš. Posle svešt. u Mokroj kod Arada, od 1844. u Pitvarošu, gde ostaje do penzionisanja 1865. (ZKV St. Pazova 1835; Lilge 1972: 212; Čelovský 1982: 20–22; *Evangélicus Ordinációk* s. 222).

Labat Jan (1790, Petrovac, Srbija – ?), otac zemljoradnik. 1806. (16 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju, 1808. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 346, 431).

Lauf Jakob (1808, Veljka Lomnjica, Slovačka – 1849, Kovačica, Srbija). Donat i gramatiku je završio u Kežmarku, posle uči mađarski u Šaroš-Pataku, licej završava 1828. u Kežmarku. Radi usavršavanja još uči u Šopronu i Mezoberenju. 1831. dolazi u Kovačicu za uč. devojčica, a posle smrti uč. Jana Šimega uči decu oba pola (ZKV Kovačica 1836; Čaplovič 1928: 118).

Laukonides Mihal (1775, Galgagyörk, Mađarska – 1827, Kisač, Srbija), otac Mihal. Do 12 g. uči u seoskoj školi, posle odlazi u Asod gde uči tri g. Od 1791. u B. Šćjavnjici uči četiri g. (muči ga bolest očiju), a 1795. stekao diplomu u Velikom Kerešu. Posle je učio mađarski, a 1797. odlazi u Bratislavu na studije filozofije i teologije, koje posle tri g. završava kandidatskim ispitom. Pošto je dobio stipendiju, studije nastavlja u Vitenbergu 1800. Izvesno vreme je radio kao kapelan i privatni učitelj, a 1806. dolazi za svešt. u Kisač (Jesenský 1773: 171).

Laukonides Karlo (1810, Kisač, Srbija – 1828, Kisač, Srbija), sin svešt. Mihala. 1827. (17 g.) upisan na Ev. l. u Bratislavi, završava dva semestra. Imao je stipendiju Johane Rot Teleki (Сегн 2020: 351).

Leška Stefan (1794, Prag, Češka – 1849, St. Pazova, Srbija), sin svešt. Stefana. Školu je pohađao u Mezoberenju, 1 g. u B. Šćjavnjici, 6 g. u Bratislavi, gde je završio filozofske i teološke studije i položio rigorozum. 1818. je na Un. u Haleu.¹³ Svešt. u N. Sadu 1821–1826, kada odlazi u St. Pazovu (ZKV St. Pazova 1835; *Evangélicus Ordinációk* s. 94).

Makonji Samuel (1828, N. Sad, Srbija – ?) sin svešt. Pavela. Od 1845. na Ev. l. u Bratislavi, završio je studije (Сегн 2020: 467).

Martinek Daniel (Apostag, Mađarska – ?). Otac Pavle, tkač. Pohađa pravosl. gimn. u N. Sadu sve do retorike, 1830. upisan na Ev. l. u B. Šćjavnjici, gde uči filozofiju i teologiju. Od 1833. u Bajši (Сегн 2020: 524; ZKV Bajša 1835).

Martonfi Andrej (1818, Petrovac, Srbija – ?). Otac Martin, notar. 1836–1837. na Ev. l. u Bratislavi. 1838–1840. na Budimskom / Peštanskom univerzitetu (Сегн 2020: 278, 354).

Martonfi Karlo (1820, Petrovac, Srbija – ?), otac Martin, notar. 1836–1837. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 354).

Mihalovič Samuel (1814 – Kisač, Srbija). Škole je učio u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu i na Ev. l. u Mezoberenju. Kao uč. radio u ev. školi u Palanci, od 1833. u Kulpinu, od 1835. u Kisaču (ZKV Kisač 1835).

Mokri Jozef (1801, N. Vrbas, Srbija – ?), sin Andreja Mokrog, notara u N. Vrbasu; 1819 – 1820. na Ev. l. u Bratislavi, ali 1820. nije izašao na ispit. 1821–1823 na Ev. l. u Mezoberenju. Posle ispita 1823. je otišao za uč. 1824–1825. pohađao Mađarvanski poljoprivredni fakultet (Сегн 2020: 349, 432, 529).

¹³ Godine 1817. je nastao Univerzitet Martina Lutera spajanjem Univerziteta u Vitenbergu (osnovanog 1502. sa prvobitnim nazivom Leucorea) sa Univerzitetom u Haleu (osnovanim 1694.).

Orgovan Andrej (1811, Kisač, Srbija – ?), otac Andrej, zemljoradnik. 1828. na Ev. l. u B. Šćjavnjici, 1830–1831. na Ev. l. u Bratislavi. 1834. upisan na teologiju na Bečkom protestantskom un., 1835. (24 g.) na teologiju na Un. u Berlinu. Od 1838–1859. svešt. u Novom Selu kod Vinkovaca (Сегн 2020: 524; 2010: 231, 323; Bierbrunner 1902: 198–199).

Orgovan Pavle (1821, Kisač, Srbija – ?), otac Andrej, zemljoradnik. Prvo je bio u gimn. u Sarvašu, od 1839–1841. je na Ev. l. u B. Šćjavnjici, 1842–1843. na Ev. l. u Bratislavi, gde je imao stipendiju Johane Rot Teleki. 1844. upisan na Un. u Haleu; 1845. (24 g.) na Un. u Berlinu (Сегн 2020: 359, 525; Сегн 2010: 323, 334).

Pivko Vladislav (Stara Tura, Slovačka – 1865, St. Pazova, Srbija); školu je učio od oca učitelja, a kasnije u Modri, Bratislavi i Beču. Kapelan u Savinom Selu, od 1861. svešt. u N. Sadu, od 1863. u St. Pazovi (Bierbrunner 1902: 135).

Plahi Juraj (1764, Cerovo, Slovačka – 1836, Selenča, Srbija), plemić, ev. svešt. u Selenči od 1787–1836. Škole je završio u B. Šćjavnjici i Bratislavi. Radio kao kućni uč., uč. u Gložanu, posle posvećenja kao svešt. u Selenči 1787–1836. (Bierbrunner 1902: 74; ZKV Selenča 1835).

Plahi Karlo (1795, Selenča, Srbija – ?), sin svešt. Juraja. 1807. upisan na Ev. l. u Mezoberenju, od 1808–1812. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 346, 431).

Plahi Ferdinand (1804, Selenča, Srbija – ?), plemić, sin svešt. Juraja. Od 1821–1822. na Ev. l. u Mezoberenju; 1822–1824. na Ev. l. u Bratislavi; 1825. na Pravnoj akademiji u Bratislavi (Сегн 2020: 350, 392, 432).

Plahi Daniel (1809, Selenča, Srbija – 1859, Selenča, Srbija). Sin svešt. Juraja. 1828. (19 g.) upisan na Ev. l. u Mezoberenju, 1829–1832. na Ev. l. u Bratislavi; 1833. dolazi za kapelana kod oca Juraja. Svešt. u Selenči 1836–1859. (Сегн 2020: 351, 435; Bierbrunner 1902: 74).

Rajs Benjamin (1797, Zvoljenska Ljupča, Slovačka – 1856, Petrovac, Srbija). U rodnom mestu završio narodnu školu, gramatičku u Tisovcu i B. Bistrici. Od 1813. tri g. u Prešovu i Mezoberenju. Uč. u Bajši od 1819, u Petrovcu 1821–1856. Imao je zvanje levite (ZKV Petrovac 1835; Bierbrunner 1902: 120).

Ribaj Juraj (1754, Banovce nad Bebravom, Slovačka – 1812, Savino Selo, Srbija), ev. svešt., istaknuti slovački lingvista, pisac, etnograf, publicista. Škole je pohađao na Ev. l. u B. Šćjavnjici i Modri, teologiju studirao u Šopronu, na un. u Erlangenu i Jeni. Od 1799. svešt. u Savinom Selu (Bierbrunner 1902: 163).

Rohonj Juraj (1773, Gornji Kalnik, Slovačka – 1831, Gložan, Srbija), uč., ev. svešt., pesnik. Prvi razred ev. gimn. u Nécpalima, od 1786. u B. Šćjavnjici, gde je završio gramatiku, sintaksu i retoriku. 1795. dolazi u Petrovac, gde je bio kućni učitelj u domu svešt. Andreja Stehle. Uč. u Kulpinu 1796–1801, svešt. u Gložanu 1801–1831. (ZKV Kulpin 1835).

Rohonj Jan (1797, Kulpin, Srbija – 1857, Gložan, Srbija), sin svešt. Juraja. Završio Senioratsku gimn. u N. Vrbasu 1812, humanioru u Pravosl. gimn. u Karlovcima 1814. Odlazi u Peštu na filozofiju, zatim 1815–1820. na Ev. l. u Bratislavu, gde završava filozofsko-teološki kurs. U Velikom Kerešu učit. od 1820. Nakon posvećenja 1821. svešt. u Kulpinu (ZKV Gložan 1835; Сегн 2020: 348; *Evangélicus Ordinációk* s. 101).

Rohonj Juraj ml., (Kulpin, Srbija – ?) sin svešt. Juraja. Pohađao je privatnu gimn. u N. Vrbasu. Uč. U Gložanu 1813–1838. (ZKV Gložan 1835).

Rohonj Karlo (1810, Gložan, Srbija – ?), sin svešt. Juraja. 1828. na Ev. I. u B. Šćjavnjici, 1828. na Ev. I. u Bratislavi, 1829. postao vojnik (Сегн 2020: 351, 524).

Rohonj Ferdinand (1823, Gložan, Srbija – 1884, Gložan, Srbija), sin uč. Juraja. Uč. u Gložanu 1846–1884. (Bierbrunner 1902: 94).

Ručkaj Ignac (Pešta, Mađarska – 1867, Selenča, Srbija). Školovao se u Asodu, Pešti i Mezoberenju. Uč. u Pilišu, u Kovačici, od 1830–1867. u Selenči (ZKV Selenča 1835; Bierbrunner 1902: 75).

Slamay Pavel Michal (Mošovce, Slovačka – ?). Školovao se u Jankfalvi, od 1782. upisao Prešovski kolegijum; zatim u Dimelkinu, Modri i Šopronu, odakle dolazi u St. Pazovu za uč. 1783, a po odlasku svešt. Samuela Španagela postaje svešt. u St. Pazovi (1785–1788). Zatim odlazi za svešt. u Kisač (1788–1793), odavde u Bajšu (1793–1803) i na kraju u selo Mokrea u Banatu, Aradska ž. (ZKV Kisač 1835; Jesenský 1773: 117; Durovics, Kónya 2015: 191).

Slamay Samuel (1788, St. Pazova, Srbija – ?), sin. svešt. Mihala. 1805. (16 g.) na Ev. I. u Mezoberenju (Сегн 2020: 430).

Stehlo Ondrej st. (1752, Kraskovo, Slovačka – 1818, Petrovac, Srbija). Osnovnu školu je učio u Pilišu, sa 8 g. odlazi u Padarovce da uči mađarski jezik. 1763. u gimn. u Dobšinoj, od 1764. u Bratislavi. Više razrede filozofije i teologije studira u Šopronu 1769–1777, posle 2 g. studira na Un. u Jeni. Svešt. u Petrovcu 1783–1818. (Stehlo 1818: 130).

Stehlo Karlo (1802, Petrovac, Srbija – ?), sin svešt. Andreja. 1821. na Ev. I. u Mezoberenju; 1822–1823. na Ev. I. u Bratislavi, napušta školu (Сегн 2020: 432, 350).

Stehlo Ondrej ml. (1789/1790, Petrovac, Srbija – ?), sin svešt. Andreja. 1803. na Ev. I. u Mezoberenju. Pre bio u gimn. u Đeru i na “Georgikonu” u Kesthelju (Сегн 2020: 430, 518).

Stehlo Jan (1787, Petrovac, Srbija – 1868, Petrovac, Srbija), sin svešt. Andreja. Osnovnu školu je završio kod kuće, imao je više privatnih učitelja. Sintaksu uči dve g. u Đeru, retoriku dve g. u Mezoberenju, kurs teologije četiri g. u Bratislavi; 1810. upisan na teologiju na Un. u Vitenbergu. Najpre je bio kapelan kod svog oca u Petrovcu, kasnije svešt. u Padini (?–1818) i Petrovcu (1818–1868). Bio je bačko-sremski senior. J. Stehlo je imao devetoro dece iz prvog i šestoro iz drugog braka. Nastojao je da školuje i sinove i kćeri. Za sinove je preferirao studije teologije i sveštenički poziv. Dve najmlađe kćeri, iz drugog braka, Emilija-Ludovika (1838, Petrovac – 1870) i Paulina (1840, Petrovac – 1899) su posle osnovne škole nastavile obrazovanje u školi za devojke u Prešovu i Pešti (od 1850–1854) gde su učile muziku, likovnu umetnost i ostale predmete važne za građansko obrazovanje (Stehlo 1818: 263, 275, 298, 304; Сегн 2020: 346, 430; Сегн 2010, 350; ZKV Petrovac 1835).

Stehlo Ondrej (1816, Petrovac, Srbija – 1899), sin svešt. Jana. Upisan 1825. u Senioralnu gimn. u N. Vrbasu; od 1831. učio u gimn. u Mezoberenju; 1832. u gimn. u B. Šćjavnjici. Od 1833–1835. na Ev. I. u Prešovu, gde je stekao diplomu. Od 1835–1837. na Ev. I. u Bratislavi. Vraća se na kolegijum u Prešov 1838, gde završava prav-

no-politički kurs. 1839. upisao studije teologije na Un. u Jeni, vraća se kući 1840, gde je 1 g. pomagao ocu. Nakon toga je posvećen 1841. Od 1852. ev. sveštenik u Dobši, žup. Gemer (Stehlo 1818: 298; Сеги 2020: 525; 437–440, 460; Сеги 2010: 341, *Evangélicus Ordinációk* s. 225).

Stehlo Jan (1824, Petrovac, Srbija – 1912, Prešov, Slovačka), sin svešt. Jana. 1834/1835. donatista u Senioratskoj gimn. u N. Vrbasu, gde je završio i ostale razrede. 1840. upisan na Ev. l. u Šopronu, 1841–1844. na humanistici na Ev. kol. u Prešovu. 1845. upisan na teologiju na Un. u Jeni. Bio je svešt. u nemačkoj ev. parohiji u Prešovu (Сеги 2020: 463, 515; Сеги 2010: 341; Stehlo 1818: 298).

Stehlo August (1826, Petrovac, Srbija – 1849, Đer, Mađarska), sin svešt. Jana. Otac navodi da je delimično završio studije (ali ga ne nalazimo među učenicima srednjih škola u monografiji Сеги 2020) i da je počeo praksu kao trgovac u Bratislavi. Na početku revolucije 1848. stupio je u redove mađarske vojske i poginuo u borbama kod Đera (Stehlo 1818: 253).

Stehlo Jozef (1828, Petrovac, Srbija – 1897, Sombor, Srbija), sin svešt. Jana. 1845–1849. na Ev. kol. u Prešovu. 1851. upisan na Protestantski teološki institut u Beču, a 1851. upisan na teologiju na Un. u Grajfsvaldu. Primaio je Sirmajevu stipendiju. Od 1853. prof. na Ev. l. u B. Šćjavnjici. 1855. pozvan za administratora s pravom da nasledi oca na dužnosti svešt. u Petrovcu. Ipak, Jozef je bio svešt. u Gložanu 1857–1893. (Stehlo 1818: 275, 308–309; Сеги 2020: 467; Сеги 2010, 334; *Evangélicus Ordinációk* s. 293).

Stehlo Karol (1830, Petrovac, Srbija – 1878), sin svešt. Jana. Mada je Jan 1839. pisao da ima 5 sinova u školama, o školovanju Karola ne nalazimo nikakve podatke (Stehlo 1818: 275; Сеги 2010; 2020).

Šimeg Jan (1780, Tura Luka, Slovačka – 1832, Kovačica, Srbija). Školovao se u Modri, Bratislavi i Mezoberenju. Uč. u Kovačici 1803–1832. (Čaplovič 1828: 91–93).

Šimeg Karlo (1810, Kovačica, Srbija – 1838, Kovačica, Srbija), sin uč. Jana. Školu uči kod oca Jana, posle u B. Šćjavnjici; od 1827–1831. studira teologiju na Ev. l. u Bratislavi, gde je položio kandidatski ispit. Bez posvećenja kratko vreme obavlja svešt. dužnost u Kovačici (Сеги 2020: 351; Čaplovič 1928: 119).

Šimšalek Jan (1799, Sobotište, Slovačka – 1846, Bajša, Srbija). Osnovnu školu i retoriku završio u rodnom mestu. Od 1814. u Modri tri g. uči filozofiju i teologiju, posle 3 g. studira u Bratislavi, gde je položio kandidatski ispit. U Rimavskoj Soboti je godinu dana proučavao književno delo Ludovika Kubinjija. U Mohori četiri g. radi kao privatni uč. Posle posvećenja u B. Bistrici 1825. dolazi u Bajšu za svešt. i na toj dužnosti ostaje do smrti (ZKV Bajša 1835; Bierbrunner 1902: 78; *Evangélicus Ordinációk* s. 121).

Šimšalek Jan (1831, Bajša, Srbija – ?), sin svešt. Jana. 1847. na Ev. l. u Bratislavi (Сеги 2020: 365).

Školka Ondrej (1777, Lipt. Sv. Mikulaš, Slovačka – 1816, N. Vrbas, Srbija), ev. svešt., prof. Studirao je u Bratislavi, Šnepfentalu i Getingenu. Od 1800. docent na Praktično-ekonomskom institutu Samuela Tešedika u Sarvašu. Zaslužan za razvoj gimn. u Mezoberenju kao njen prof. Posle posvećenja od 1809–1816. na poziv

J. Blazija dolazi u N. Vrbas na dužnost svešt. a tu pomaže Blaziju u radu u privatnoj gimn. od 1812, kada Blazi odlazi za uč. u Kulpin (Hamm 1960: 21; Bierbrunner 1902: 170; Čelovský 1996: 72; Марић–Ђуричић 2019: 9).

Škulteti Jozef (1793, Tura Luka, Slovačka – 1859), sin svešt. Andreja. Osnovno obrazovanje stekao od oca, posle uči mađarski jezik u Komaromu. Filozofsko-teološke studije završio u Bratislavi 1813. Tri g. je radio kao privatni uč., a 1816. odlazi na studije teologije u Jenu. Bio je privatni uč. kod Teodora Stratimirovića u Bačkoj. Posle posvećenja 1821. bio je 6 g. svešt. u N. Pazovi, a 1827–1859. u Lovčencu (ZKV Szeghegy 1835; Bierbrunner 1902: 153; *Evangélicus Ordinációk* s. 100).

Škulteti Karlo (1825 – Lovćenac, Srbija), sin svešt. Jozefa. 1843. (18 g.) upisan na Ev. I. u Ljevoči; 1847. upisan na Visoku školu tehničkih nauka u Beču (Серги 2020: 527; 2010: 194).

Škulteti Štefan (1828, Lovćenac, Srbija – ?), sin svešt. Jozefa; 1847–1849. na Ev. I. u Bratislavi, gde je primao stipendiju Johane Rot Teleki. 16. 4. 1852. upisan na teologiju na un. u Haleu (Серги 2020: 365).

Škulteti Pavel (1834, Lovćenac, Srbija – 1887, Lovćenac, Srbija), sin svešt. Jozefa. Osnovnu školu završio u rodnom mestu. Od 1843. u Senioratskoj gimnaziji u N. Vrbasu završava niže razrede. 1849. u gimn. u Kiškunhalašu, od 1850. šest g. na teologiji u Bratislavi, 1 g. na un. u Haleu. Posle posvećenja 1857. kapelan kod svog oca u Lovčencu, a od 1859. svešt. (Bierbrunner 1902: 153).

Škulteti Jan (1788, Tura Luka, Slovačka – 1849, N. Vrbas, Srbija), sin svešt. Andreja. Teologiju i filozofiju završio u Bratislavi. Prvo radio kao levita, 1815. primio posvećenje. Posle smrti A. Školke od 1816. svešt. u N. Vrbasu, blagajnik u Senioratskoj gimn. i duhovni provizor zatvorenika (Abaffy 1835; Bierbrunner 1902: 170–171; *Evangélicus Ordinációk* s. 72).

Škulteti Eduard (1821, N. Vrbas, Srbija – ?), sin svešt. Jana. Prvo pohađa Senioratsku gimn. u N. Vrbasu, šk. 1834/1835. drugi razred – gramatista. 1838. upisan na Ev. I. u B. Šćjavnjici, iste g. na Ev. I. u Ljevoči. Od 1839–1840 na Ev. I. u Bratislavi, a 1842. upisan na Visoku školu tehničkih nauka u Beču (Серги 2020: 357, 525, 527; Серги 2010: 193).

Škulteti Gustav (1827, N. Vrbas, Srbija – ?), sin svešt. Jana. Od 1844–1845. na Ev. I. u Mezoberenju, 1846–1847. na ev. I. u Bratislavi. Na Un. u Haleu upisan 1846. Tu se navodi da je gimnaziju učio u Halasu, Ljevoči, Sarvašu/Mezoberenju i Bratislavi. Posvećen 1850. (Серги 2020: 363, 442; 2010: 334; *Evangélicus Ordinációk* s. 285).

Škulteti Jan (1826, N. Vrbas, Srbija – ?), sin svešt. Jana. Od 1844–1845. na Ev. I. u Mezoberenju; 1846–1847. na Ev. kol. u Prešovu; 1847. upisan na “Georgikon” u Kesthelju (Серги 2020: 442, 468, 520).

Španagel Samuel (1740, Košice, Slovačka – 1802, Maglič, Srbija), plemić, sin Danijela, trgovca. Škole je pohađao u Košicama, od 1757. u Šopronu, od 1760. u Prešovu, od 1763. u Bratislavi. Studije teologije 1765–1766. u Vitenbergu, od 1766–1768. u Lajpcigu. Posvećen 1770. i odmah dolazi u St. Pazovu kao prvi ev. svešt., od 1785. u Savinom Selu, od 1790. u Magliču (Bierbrunner 1902: 81–82).

Španagel Jozef (1776, Pazova, Srbija – 1853, Maglič, Srbija), sin svešt. Samuela. Škole pohađao u Modri, 1793–1794. na Ev. I. u Prešovu, 1795. na Ev. I. u Šopronu,

studije teologije u Vitenbergu 1798–1800. Od 1800. svešt. u Magliču. Službovao u Silbašu od 1800–1853. (Сегн 2020: 456, 513; ZKV Bulkes 1835; Bierbrunner 1902: 82).

Španagel Jonas Justus (1773, Maglič, Srbija – 1876), sin svešt. Jozefa. Od 1792 – 1794. na Ev. l. u Šopronu, 1795. na Czityonyad Akademia (Сегн 2020: 513).

Španagel Jozef (1819, Maglič, Srbija – 1876, Maglič, Srbija), sin svešt. Jozefa. Učio je sintaksu kod oca, 1833. u pravosl. gimn. u N. Sadu, posle u Sent Lorincu, žup. Tolna. 1835. u Bratislavi, posle u Papi, 1838–1839. na Ev. l. u Šopronu, gde je položio kandidatski ispit. 1841. na Bogoslovskom fakultetu u Beču, iste g. na Un. u Haleu, 1842. na Un. u Berlinu, Vitenbergu, Vajmaru. 1844. posvećen i postao administrator kod svog oca u Magliču. Tokom rata 1848. kapetan Nacionalne garde u Magliču, 1849. je morao da pobjegne u Petrovaradin, gde je služio kao vojnik na tvrđavi do njene predaje (Сегн 2020: 355, 515; Bierbrunner 1902: 82; *Evangélicus Ordinációk* s. 247).

Tešenji Jan (1776, Modra, Slovačka – 1840). Škole je učio kod kuće, u Prešovu i u Bratislavi. 1802. na Un. u Vitenbergu, po povratku prima posvećenje. Od 1811. svešt. u N. Sadu, od 1813. u Savinom Selu. Jedan je od osnivača Senioratske gimn. u N. Vrbasu (Bierbrunner 1902: 164; Stehlo 1818: 84).

Tešenji Karlo, sin Jana, sveštenika u Savinom Selu; od 1830 – 1834. na Ev. liceju u Bratislavi. Posle toga se ne spominje kao student (Сегн 2010).

Triznaj Peter (1795 – ?) Šk. pohađao u mestu Hibe, B. Bistrici, Kežmarku, Mezoberenju (ZKV Petrovac 1810; Stehlo 1818: 135).

Turčan Juraj (1773 – ?) gimn. pohađa u Dobšinoj. Radio je u Kečkemetu, u Pivnicama, 1795. u Petrovcu kao pomoćni uč., odakle odlazi u Bajšu, 1796–1797. uč. u Pivnicama, 1797. ponovo u Petrovcu, gde se oženio i radio do 1800, kada je otpušten. U Kulpinu je ponovo uč. 1806–1812, onda odlazi u Pivnice, gde je uč. nepunu g., i ponovo u Petrovcu do 1818, po nekima do 1820. Spominje se kao uč. u Palanci (ZKV Pivnice 1835; Čelovský, 1996: 70 – 71; Stehlo 1818: 7, 131; Bierbrunner 1902: 127, 200; Vereš 1930: 78).

Turčanji Nikola (1791, Kovačica, Srbija – ?), otac obućar. 1809. na Ev. l. u Mezoberenju (Сегн 2020: 431).

Tihon Jan (1803, Hlboke, Slovačka – ?). Početnu latinsku školu učio u Skalici, humanioru u Modri i Papi. Radio je kao pisar kod lokalnog išpana, u Palanci kao uč., 1825–1843. uč. u Pivnicama (ZKV Pivnice 1835; Bierbrunner 1902: 127).

Vizi Samuel (1803, Petrovac, Srbija – ?), plemić, otac Jan. Od 1820–1822. na Ev. l. u Bratislavi (Сегн 2020: 349; ZKV Kovačica 1836).

Vodar Andrej (1775, Kostolna–Zarječie, Slovačka – 1838, Padina, Srbija). Od oca notara učio latinsku i slovačku pismenost, tri g. u crkvenoj školi u Zarječi latinski jezik i donat, u Trenčinu tri g. u Senioratskoj gimn., u gimn. u B. Šćjavnjici pet g. sintaksu, retoriku i filozofiju, dve g. u Modri i dve g. u Bratislavi. Od 1804. uč. u Selenči, 1806–1816. u Petrovcu, levita u Banatu u selu Buteni (Rumunija), 1821. u Padini (Stehlo 1818: 134; ZKV Padina 1836).

Zvarinji Ludvik (1811, Irša, Mađarska – ?), sin svešt. 1820. uči gramatiku u B. Bistrici, 1822–1831. u B. Šćjavnjici, gde je završio sve razrede. 1831. dolazi za uč. u Petrovac (ZKV Petrovac 1835).

Sumirajući rezultate našeg istraživanja, navodimo srednje i visoke škole koje je pohađala slovačka inteligencija koja je delovala na teritoriji današnje Vojvodine.

Najčešće se navode ev. gimnazije u gradovima: Mezoberenj, Bratislava, Modra, Banska Bistrica, Banska Šćjavnjica, Ljevoča, Papa, senioratske gimnazije u Novom Vrbasu i Trenčinu, nešto manje pravosl. gimnazije u Novom Sadu i Karlovcima, a pojedinačno se navode gimnazije u gradovima: Đer (6), Nespali (3), Dobšina (3), Halas (2), Tisovec (2), Skalica (1), Veliki Kereš (1). Ponekad se navodi samo ime grada školovanja, bez preciziranja stepena obrazovanja, tako da nije jasno da li se radi o gimnaziji ili liceju.

Ev. liceji su bili organizovani u gradovima: Bratislava, Ljevoča, Kežmarok, Banska Šćjavnjica, Banska Bistrica, Mezoberenj, Šopron; nešto manje se navode Prešovski ev. kolegijum, Pijaristički licej Segedin, Kestheljski „Georgikon“ (ekonomsko-poljoprivredna škola), Lučenjec.

Najposećeniji su bili univerziteti u gradovima: Jena (kurs teologije i filologije), Hale (teologija), Vitenberg; u nekoliko slučajeva se navode: Augustineum u Beču (teologija), Jozefinum u Beču (vojno-medicinska akademija), Pravna akademija Bratislava, Univerzitet Berlin, Univerzitet Grajfsvald, Visoka škola tehničkih nauka Beč, Budim/Pešta (farmacija).

Iako to nije bilo pravilo, geografska udaljenost je često uticala na izbor škole. Mobilnost studenata je bila uobičajena pojava; dešavalo se da su učenici za vreme školovanja promenili dve, tri, pa čak i više obrazovnih institucija. Takode se dešavalo da su morali prekinuti studije ili izvesno vreme pauzirati zbog finansijskih, porodičnih ili zdravstvenih razloga. Za vreme Napoleonovih ratova ili iz drugih političkih razloga neki studenti, koji su studirali na nemačkim univerzitetima, morali su se vratiti u domovinu (na pr. Stefan Leška). Slovaci iz Bačke, Banata i Srema su morali da putuju daleko od kuće, što u to vreme nije bilo jednostavno. Jan Stehlo navodi da je 1833. pratio sina Andreja u školu u Prešov, vratio se 14. septembra, put je trajao dve nedelje, a bio je skup (Stehlo 1818: 120). Kada je Francišek Jesenski vozio svog sina Juraja u školu u Mezoberenj, na putu je oboleo i od posledica jake prehlade je umro mlad (Jesenský 1773).

U poslednjoj fazi feudalizma u Ugarskom kraljevstvu je bila važna i društvena stratifikacija. Prilikom upisa učenika/studenata beležen je i njihov društveni status/položaj odnosno zanimanje oca. Zapisivano je plemićko poreklo, ali izgleda ne uvek dosledno. Od trojice sinova svešt. Juraja Plahog, samo za Ferdinanda, srednjeg, i to čak tri puta, i to u tri škole, navodi se da je plemićkog porekla, dok se to za starijeg Karla i mlađeg Daniela ne navodi. Od osnivanja prvih ev. crkvenih zajednica u Bačkoj, Sremu i Banatu možemo pratiti da su sveštenici, a ređe učitelji, službenici ili seljaci slali svoje sinove u latinske škole, liceje i na univerzitete. Kao najpoželjnije zanimanje isticalo se sveštениčko, zatim učiteljsko, a veoma retko su roditelji slali svoje sinove na visoke škole ili univerzitete da studiraju pravo, medicinu ili druge prirodne ili tehničke nauke (Čaplovič 1969: 11).

Od kraja XVIII i u prvoj polovini XIX veka formiraju se čitave generacije slovačke inteligencije iz nekih porodica na Donjoj zemlji, na primer: porodice Stehlo iz Petrovca, Jesenski iz Kisača, Jesenski iz St. Pazove, Jesenski iz Lalića, Jesenski iz Gložana, Borovski iz Lalića, Abafi iz N. Vrbase itd. Tako su nastajale učiteljsko-sve-

šteničke dinastije; na primer sveštenik u Petrovcu Andrej Stehlo (rod. U Kraskovu, Hont) je svog sina Jana Stehlu rođenog u Petrovcu (kao i druga dva sina) školovao u Mezoberenju, Đeru, Bratislavi, Vitenbergu; Jan Stehlo je svoje sinove i kćeri (!) takođe slao na školovanje.¹⁴ Sveštenik u Selenči Juraj Plahi (rođ. u Cerovu, žup. Hont) je svog sina Daniela Plahog (rođ. u Selenči) poslao u škole u Mezoberenju i Bratislavi. U Laliću sveštenik Jesenski daje četvoricu sinova u škole u B. Šćjavnjicu, Mezoberenj, N. Vrbas, Bratisavu, Jenu. Ovo je dokaz da se sloj slovačkih intelektualaca razvio najviše iz sveštениčkih porodica, a prva generacija intelektualaca formirala se iz vlastitih redova, od sinova koji su se već rodili u Južnoj Ugarskoj.

Zaključak

Nedostatak inteligencije među Slovacima na ovim prostorima u prvoj polovini XIX veka bio je znatan, tako da su tokom službovanja neki sveštenici i učitelji promenili i nekoliko crkvenih zajednica. Bila je uobičajena pojava da su u nedostatku sveštenika njegove dužnosti obavljali učitelji i obrnuto. Poticali su najviše iz Gornje Ugarske, većinom su bili sinovi sveštenika ili učitelja. U navedenom periodu pojavljuju se i prvi obrazovani sinovi inteligencije sa Donje zemlje.

Postojala je velika društvena potreba, štaviše običaj ugarskih studenata da stiču obrazovanje na prestižnim inostranim kulturnim centrima Evrope. Pored toga, odlazak u inostranstvo bio je jedina mogućnost sticanja visokog obrazovanja. Ličnu želju za obrazovanjem tek od druge polovine XIX veka dopunila je aktivna državna podrška, pre svega u politici stipendiranja i svesnog uspostavljanja međunarodnih kontakata.

Studirajući na domaćim (ugarskim) i inostranim obrazovnim institucijama slovačka inteligencija je sticala solidno obrazovanje, između ostalog savladavajući i nekoliko jezika, što je bilo korisno na prostorima multilingvalne Južne Ugarske. Iako su slovačke ev. crkvene zajednice u Južnoj Ugarskoj finansijski (manje-više skromno) podržavale ev. gimnazije, svest ljudi o značaju i potrebi višeg obrazovanja (iznad narodnih škola) je bila na niskom nivou. Mada je rad sveštenika, još češće učitelja, bio obezvređivan, njihovo višedecenijsko neumorno zalaganje na širenju prosvete među slovačkim življem u Južnoj Ugarskoj rezultiralo je u kasnijem periodu osnivanjem kulturno-prosvetnih ustanova, društava, štampe i pokretanjem kulturnog života uopšte.

¹⁴ U vreme koje smo uzeli kao okvir ovog istraživanja ženska deca Slovaka sa Donje zemlje nisu odlazila u gimnazije, na liceje ili univerzitete. Dokaz toga su i spiskovi studenata gimnazija i viših škola iz tog vremena. Slovačka inteligencija je svoje kćeri obrazovala uz pomoć privatnih učitelja u porodičnom okruženju. Ni u jednom slučaju se obrazovanje devojčica nije vodilo praktičnim potrebama budućeg samostalnog funkcionisanja u društvu. U uslovima nepostojećeg tržišta poslova za žene vladalo je mišljenje da će u njihovo ime bitne stvari rešavati muška osoba – otac ili suprug. Institucionalno obrazovanje za žene počelo je u Ugarskoj da se organizuje tek početkom 20. veka (Kodajová 2006: 28). Jedini primer da su devojke odlazile u škole su najmlađe kćerke Jana Stehla, svešt. iz Petrovca (Stehlo 1818: 263, 275, 298, 304).

Citirana literatura

- Abaffy, Karol (1835). *Scholae Senioralis Grammaticae Neo-Verbasziensis ejusque originis, progressus et status praesentis Adumbratio synoptica* (rukopis). Dostupno na: <https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_04_1835_Bacs_Szerem/?pg=334&layout=s> 24.04.2022.
- Bierbrunner, Gusztáv: *A Bács-szerémi Ág. Hitv. Ev. Egyházmegye monográfiája*. Újvidék, 1902.
- Brtnáň, Rudo: *Třnístá cesta k poprevratovému petrovskému gymnáziumu*. [In:] *Petrovské gymnázium vo vývine slovenskej kultúry vo Vojvodine*. Nový Sad: Obzor, 1970, 107–122.~
- Čaplovič, Ján: *Dejiny slovenského evanj. a. v. cirkevného sboru v Kovačici*. Kovačica: Slovenský evanjelický a. v. cirkevný sbor v Kovačici, vlastným nákladom, 1928.
- Čelovský, Samuel: *Slovenská ľudová škola v Kulpíne v období feudalizmu (1789 – 1848)*. [In:] *Pamätnica 1789 – 1989, 200 rokov Základnej školy Jána Amosa Komenského v Kulpíne*, Báčsky Petrovec: Kultúra, 1996, 56–124.
- Čelovský, Samuel: *Z kultúrnych dejin Slovákov vo Vojvodine*. Báčsky Petrovec: MOMS, 2010.
- Dudok, Miroslav: *Slováci na srbskom gymnáziumu v Srijemských Karlovciach*. [In:] M. Daniš (ed.) *Z dejín slovensko-srbských vzťahov*. Bratislava: Stimul, 2012, 15–22.
- Francisci, Ján: *Vlastný životopis — Črty z doby moysesovskej*. SVKL. Bratislava. 1956. Dostupné na: <https://zlatyfond.sme.sk/dielo/988/Francisci_Vlastny-zivotopis/1#ixzz7KW8Jcazu>24.04.2022.
- Gejdoš, Miroslav: *História školstva na Slovensku so zreteľom na sociálnu prácu*. [In:] I. M. Šwitaľa (ed.) *Homo et Societas*, 4, 2019: 90–105.
- Hamm, Franz, Friedrich Lotz, Michel Lindenschmidt: *Das Gymnasium zu Neuwerbass*. Munchen: Verlag des südostdeutschen Kulturwerks, 1960.
- Hučoková-Klinková, Mária: *Zachráňme od zabudnutia. (Aradáč 1786 – 2006)*. Báčsky Petrovec: AST Kultúra, 2005.
- Jesenský, Samuel: *Ecclesiastica tabula coetus aug. Conf. Sacri Vetero Pasoviensis in Sirmio volumen VI. historia nec non oeconomia Ecclesia ab anno 1807-1825 alebo Jesenského kronika: 1807-1825 / na vydanie pripravil Jaroslav Miklovic*. Nadlak – Bratislava: Vydavateľstvo Ivan Krasko – Vydavateľstvo ESA. 2006.
- Kodajová, Daniela: *Vyššie vzdelávanie dievčat na Slovensku v 19. storočí*. In: *Človek a spoločnosť*. Internetový časopis pre pôvodné teoretické a výskumné štúdie z oblasti spoločenských vied. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV. 2006, Vol. 9, No. 4, 27–36. Dostupno na: <<http://www.saske.sk/cas/archiv>> 24.04.2022.
- Kutlík, Felix: *Báč-srijemski Slováci*. Báčsky Petrovec: Kultúra, 1998.
- Miklovic, Jaroslav: *Stará Pazova: 1769 – 1794*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2002.
- Moravcsik, Gyuláné: *Gróf Teleki Józsefné Róth Johanna 1741 – 1813*. Budapest: Nyomatott Müller K. (ezelőtt Münster K.) könyvnyomdájában II., Főherczeg Albrecht-út 3 – 5, 1899. Dostupno na: <https://library.hungaricana.hu/hu/view/EvangelikusMonografiak_034/?pg=0&layout=s>“ 24.04.2022.
- Ramač, Janko, Daniela, Marčok: *Senioratska gimnazija u Novom Vrbasu (1822 – 1836)*. In: *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu XLVI-2*. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2021, 173–192.

- Vereš, Adam: Slovenská evanjelická kresťanská cirkev a. v. v Kráľovstve Juhoslovanskom v slove a v obrazoch. Petrovec: A. Vereš, Kníhtlačiareň účastinná spoločnosť, 1930.
- Марић, Љиљана – Ђуричић, Младен: Летопис Гимназије „Жарко Зрењанин“ у Врбасу (2009–2019). Врбас: Гимназија „Жарко Зрењанин“, 2019.
- [Marić, Ljiljana – Đuričić Mladen: Letopis Gimnazije „Žarko Zrenjanin“ u Vrbasu (2009–2019). Vrbas: Gimnazija „Žarko Zrenjanin“, 2019-]
- Сеги, Ласло: Студенти са данашње територије АП Војводине на универзитетима и високим школама Краљевине Угарске 1736–1850. Нови Сад: Архив Војводине, Друштво архивских радника Војводине, 2020.
- [Segi, Laslo. Studenti sa današnje teritorije AP Vojvodine na univerzitetima i visokim školama Kraljevine Ugarske 1736–1850. Novi Sad: Arhiv Vojvodine, Društvo arhivskih radnika Vojvodine, 2020]
- Сеги, Ласло: Студенти са данашње територије Војводине на европским универзитетима 1338–1919. Нови Сад: Архив Војводине, 2010.
- [Segi, Laslo. Studenti sa današnje teritorije Vojvodine na evropskim univerzitetima 1338–1919. Novi Sad: Arhiv Vojvodine, 2010]

Izvori

- (ASECK) Archív Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania v Kysáči: Jesenský, František: Pamätnica historických zápisov, starších a novších, o povstaní a ďalšom zveľaďovaní cirkvi, počnúc od r. 1773.
- (ASEAVCBP) Archív Slovenskej evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania v Báčskom Petrovci:
- Stehlo, Ján: História Ecclesiae Aug.Conf.Petrovácz brevota expozita per Joannem Stehlo 1818 – 1862.
- (EOL) Evangélikus Országos Levéltár:
- * Bányai Evangélikus Egyházkerület jegyzőkönyvei 1861–1874. Dostupno na: https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_1861_1874_szlovak/?query=eduard%20ambr%C3%B3zy&pg=31&layout=s
 - * Protocolla Visitationis Ecclesiarum Eglican A. C. Bacs-Sirmiesnium, institutae anno 1835, mensibus Septembri et Octobri . Dostupno na: https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_04_1835_Bacs_Szerem/?query=kisz%C3%A1cs&pg=0&layout=s
 - * Protocolla Visitationis Canonica Ecclesiarum Eglican A. C. in Seniorata Banatico, institutae anno 1836., mense Junio. Dostupno na: https://library.hungaricana.hu/en/view/Banyai_05_1836_Bansag/?pg=0&layout=s
 - * Evangélicus Ordinációk / A Bányai egyházkerület története, előzményeitől a zsolnai zsinattól 1610-től 1804-ig. Dostupno na: https://library.hungaricana.hu/hu/view/Banyai_1801_1885/?pg=0&layout=s

Janko Ramač

Daniela Marčok

EDUCATION OF SLOVAK INTELLIGENTSIA
FROM THE TERRITORY OF SOUTHERN HUNGARY
(from the late 18th to the mid-19th centuries)

Summary

Based on primary sources, published materials and literature, the paper provides an overview of the education of the Slovak intelligentsia that operated in Southern Hungary – Bačka, Banat and Srem from the late 18th to the mid-19th centuries. This is an attempt to give a comprehensive overview of the education of the Slovak intelligentsia originating from the Lower Land as well as those who came from the Upper Land and worked among the Slovaks of the Lower Land. The primary sources we used, above all the records of canonical visitations, the handwritten chronicles of Slovak Evangelical church communities and the Book of Ordination, which contains the autobiographies written by priests during their consecration, provide a wealth of data previously unknown, which they supplement and quite often correct previous knowledge from the known literature. Since the establishment of the first Slovak Evangelical communities in the Lower Land in the late 18th century, the Slovak Evangelicals here have tried their best to, by educating their own children, provide above all priests and teachers for their own needs. After the completion of the confessional school, mostly children of priests and teachers, less often wealthier farmers and craftsmen, continued their education in secondary Latin schools, lyceums, academies and universities. Students often first went to secondary schools in the immediate vicinity, to grammar schools in Sremski Karlovci, Novi Sad and Novi Vrbas, and then to grammar schools and lyceums in Mezőberény/Szarvas, Banska Ščjavnjica, Banska Bistrica, Prešov, Sopron, Bratislava, and universities in Vienna, Wittenberg, Jena, Halle, Berlin. Students usually changed several high schools, colleges and universities during their education. As a rule, boys and young men attended and graduated from secondary and high schools, but in the 1840s, some priests' daughters also graduated from secondary schools.

This overview shows how from the late 18th century and the first half of the 19th century, the Slovak Evangelical intelligentsia was formed in the Lower Land, which significantly contributed to the development of the religious, educational, cultural, social and national life of the Slovaks in these regions.

Keywords: Slovaks, Evangelicals, Lower Land, Upper Land, secondary and higher education.